

СУДОВЕ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Анненкова А. В.

*студентка факультету менеджменту та права
Вінницький національний аграрний університет*

Ангеловська О. Ю.

*студентка факультету менеджменту та права
Вінницький національний аграрний університет*

*Науковий керівник: **Опольська Н. М.***

доктор юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри права

*Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця, Україна*

Правозастосування безпосередньо пов'язане із реалізацією права та є особливим її різновидом в силу поєднання в собі й інших форм правореалізації. Правозастосування займає важливе місце у загальному механізмі реалізації права у зв'язку із його особливостями, до яких можливо віднести державно-владний характер та індивідуально-правовий підхід до вирішення конкретних справ. З урахуванням досліджених, проаналізованих та опрацьованих наукових здобутків, в синтезованому вигляді достатньої кількості уявлень про сутність даної проблеми, категорію «правозастосування» визначено як юридично цілісну, активну, творчу сукупність дій з реалізації права, що здійснюється чітко регламентованими повноважними органами (посадовими особами) державної влади в рамках формально закріплених процедурно– процесуальних форм, що спрямована на оформлення, кваліфікування й вирішення конкретних життєвих випадків в суспільних правовідносинах, що підлягають регулюванню та віднесені законом до компетенції таких органів [1].

Правова природа судового правозастосування повинна розглядатися виключно в площині правозастосування, при якій встановлюється належна норма права, що покликана або дозволяє правильно вирішити конкретну справу. Судова практика в нашій державі не має розглядатися в якості джерела права, а повинна розумітися як формально закріплена реальність дії, застосування і захисту права. З огляду на те, що акти вищих судових органів нових норм права не містять та не заповнюють прогалини у праві, наявні в таких актах правові позиції щодо порядку здійснення окремих дій мають правозастосовчу природу і через авторитетність цих актів утворюють прецедент правозастосування, під яким належить розуміти закріплену в актах вищих судових інстанцій

позицію стосовно вирішення того чи іншого юридичного питання, що буде розглядатися нижчестоящими судами як зразок при вирішенні таких питань у майбутньому [2].

Судове правозастосування не вкладається в загальноприйнятні структурні рамки абстрактної моделі правозастосовочого процесу, яка складається з встановлення фактичних обставин у справі; встановлення юридичної основи справи; ухвалення рішення та його документального оформлення. На підставі наукових здобутків, а також у відповідності до чинного процесуального законодавства та з урахуванням європейських стандартів, запропоновано характеризувати процес судового правозастосування (на прикладі цивільного, адміністративного та господарського процесу в Україні) наступними стадіями: 1) належне звернення до суду; 2) встановлення фактичних обставин у справі; 3) вибір й аналіз норм права; 4) ухвалення рішення та його документальне оформлення; 5) виконання рішення [3].

При судовому правозастосуванні не може ігноруватися загальне призначення права, у зв'язку з чим суд покликаний дотримуватися, поважати й укріплювати загальні принципи права, які сформульовані в матеріальному та процесуальному законодавстві або впливають з природи суспільних відносин, що підлягають врегулюванню. Коли національний суд у правозастосовчій діяльності буде дотримуватись базисних принципів правозастосування, а саме: законності, обґрунтованості, справедливості та доцільності, – рівень і якість правосуддя в Україні будуть на найвищому рівні. Однак, всі ці поняття мають доволі оціночний характер та протилежні сторони судового процесу, залежно від тих чи інших поглядів, ініціатив або висновків суду, завжди будуть вкладати різний зміст в поняття «доцільності», «справедливості» чи «обґрунтованості», а суперечливість законодавчої бази держави, відірваний аналіз окремо взятої норми від сукупності інших будуть викликати неоднакове ставлення до поняття «законності». Саме тому запропоновано віднести такі принципи до загальних принципів судового правозастосування, які потрібно розглядати в якості необхідних умов для правильного правозастосування. Для вироблення ж механізмів протидії зловживанням в судочинстві потрібні не тільки чіткість та однаковість в усвідомленні і застосуванні загальних принципів, але і впровадження до судового правозастосування принципів спеціальних [4].

Судова практика в нашій державі не повинна розглядатися в якості джерела права, а повинна розумітися як формально закріплена реальність дії, застосування і захисту права. Виходячи з цього, запропоновано розцінювати судову практику як джерело для правотворчості, оскільки на підставі реальних прикладів дії, реалізації,

застосування, захисту, відновлення прав судами в процесі відправлення правосуддя (наприклад, за допомогою класифікації спорів по тих чи інших істотних обставинах, подіях, рисах, учасниках тощо та подальшим їх зіставленням із вирішеннями), шляхом системного аналізу відтворення таких прикладів у судових рішеннях, можливим стає дослідження проблем у законодавчому регулюванні тих чи інших правовідносин. Сформований пласт судової практики, який кожного дня поповнюється, містить вкрай корисну, оперативну, достовірну і важливу інформацію щодо найгостріших проблем у суспільстві, якою не варто нехтувати, а навпаки, дуже доцільно звернути на неї пильну увагу розсуду [5].

Основа будь-якої системи, яка об'єктивно існує в природі, – стабільність. Не виключенням є й судова система, стабільність функціонування якої безпосередньо пов'язана із незалежністю, недоторканністю й особливим статусом суддів. Останнім часом чималої популярності в суспільстві отримали ініціативи із запровадження виборності суддів. Але в роботі в межах загальної теорії права відстоюється погляд, що такі пропозиції не можуть бути прийняті як абсолютні, оскільки виборність суддів передбачає проведення передвиборчої кампанії, що за своєю природою неможлива без підтримки тих чи інших політичних сил. Тому в такому підході до формування судової системи існує загроза її заполітизованості та небезпека неправомірного «злиття» судової гілки влади з іншими [6].

Судове правозастосування сьогодні здійснюється, здебільшого, в таких умовах, які вимагають від суду як правозастосовувача додаткових, не передбачених класичним процесом правозастосування дій. В силу звичності, перманентності та розповсюдженості подібних обставин на практиці, автором запропоновано поняття ускладнених моделей, серед яких виокремлено: 1) судове правозастосування при здійсненні конкретизації правових норм; 2) судове правозастосування при прогалинах у праві; 3) судове правозастосування при вагомому розсуді суду; 4) судове правозастосування при колізіях правових норм; 5) судове правозастосування в умовах дії міжнародно-правових актів; 6) судове правозастосування при здійсненні державно-правового експерименту [7].

Література:

1. Бобрешов Є.Г. Соціальний захист «дітей війни»: проблеми судового правозастосування. Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління: збірник наукових праць. Одеса: Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, 2009. Т. 12. Вип. 25. Ч. 2. С. 218-224.

2. Бобрешов Є.Г. Судове правозастосування в умовах наявності прогалин у праві. Вісник Одеського національного університету. Одеса: Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, 2009. Т. 14. Вип. 9. С. 18-29.

3. Бобрешов Є.Г. Структура судового правозастосування. Правова держава: наукове видання. Одеса: Астропринт, 2010. Вип. 12. С. 44-49.

4. Вовк О. О. Теоретико-правовий погляд на принцип забезпечення національної безпеки. Наше право. 2013. № 9. С. 13–19.

5. Лічман Л.Г. Вдосконалення правозастосовчого механізму в сучасному цивільному процесі України (судове рішення). Право і суспільство. 2013. № 6. С. 103–106.

6. Перепелюк А.М. Принципи та вимоги права як основоположні засади правозастосовчої діяльності. Альманах права. 2012. Вип. 3. С. 225–229.

7. Шевчук С. Судова правотворчість. Світовий досвід і перспективи в Україні : монографія Київ : Реферат, 2007. 640 с.

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТА ЕКСТРЕМІСТСЬКИХ ЗЛОЧИНІВ

Бабій А. Ю.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри юриспруденції

Чернівецький інститут

Міжнародного гуманітарного університету

м. Чернівці, Україна

У доктрині кримінального права проблема визначення об'єкта злочину є однією з найбільш спірних, що зумовлює відсутність єдиної, універсальної концепції його визначення. Підхід до розуміння змісту цього елементу складу злочину суттєво змінювався протягом останніх десятиліть. Об'єкт злочину має важливе та багатопланове значення. За допомогою об'єкта злочину розкривається зміст характеру та ступеня суспільної небезпечності, а відповідно, й сутність самого діяння. Він пов'язаний з предметом злочину, іншими елементами складу злочину (як об'єктивними, так і суб'єктивними). За об'єктом злочину передусім здійснюється кваліфікація злочину, проводиться розмежування між суміжними складами злочинів, тощо [4, с. 27].